

Het einde der plaskrullen

Tekst: Peter Koop 6 FEBRUARI 2020 degaykrant.nl

<https://www.gaykrant.nl/2020/02/06/het-einde-der-plaskrullen/>

Dubbele krul bij het Homomonument (foto: Peter Koop)

Nadat in de afgelopen 10 jaar heel wat homozaken verdwenen, verdwijnt nu ook een ander onderdeel van de homogeschiedenis uit het Amsterdamse straatbeeld, namelijk de bekende donkergroene metalen plaskrullen. De gemeente heeft recentelijk besloten om deze geleidelijk aan te vervangen door nieuwe MVG-toiletunits, waarbij MVG staat voor mannen, vrouwen en gehandicapten.

In vroeger eeuwen waren mannen voor homoseksuele contacten hoofdzakelijk aangewezen op zogeheten “kruysplaatsen”, waar ons woord cruiseplekken vandaan komt. In Amsterdam werden daar onder andere de openbare secreten (plashokjes) voor gebruikt, die vaak onder bruggen lagen en in de grachten uitkwamen. Om de stankoverlast te verminderen werden vanaf het midden van de 19e eeuw gietijzeren urinoirs in de stad geplaatst die sinds 1869 de bekende krulvorm hadden, een ontwerp dat was afgekeken van Parijs. Er waren zowel enkele als dubbele krullen, bedoeld voor één, respectievelijk twee personen. Daarnaast waren er rond 1900 ook nog allerhande gebouwtjes die dienstdeden als urinoir voor tot soms wel acht personen.

Dubbele Krul bij de Westerkerk in 1965 (foto: Joost Evers/Anefo)

Zakcentje

Het waren echter niet alleen homoseksuele mannen die de openbare urinoirs bezochten: ook volkse heterojongens, vaak arbeiders, soldaten of matrozen gingen erheen, soms om gewoon een zakcentje te verdienen, maar ook wel omdat het in die preutse tijd een van de weinige manieren was om vóór het huwelijk iets van seks te hebben. Dergelijke jongens stonden onder homo's bekend als "[tule](#)".

Na de oorlog wilde de gemeente echter langzamerhand van de urinoirs en plaskrullen af: het onderhoud kostte veel geld en bovendien werkten ze onzedelijke praktijken in de hand. Om die reden was de gemeente Amsterdam ook eerder dan de meeste buitenlandse steden bereid om homobars en zelfs twee homodancings te gedogen: beter dat homo's achter gesloten deuren samenkwamen dan buiten op straat.

Homobars

Hierdoor zouden de cruiseplekken in de openbare ruimte geleidelijk hun functie verliezen. Vanaf de jaren zestig kwamen er steeds meer homobars en -disco's, waarvan menigeen met een darkroom. Bovendien konden na het verdwijnen van de naoorlogse woningnood voortaan ook alleenstaande homomannen

makkelijker een eigen woning krijgen zodat seks niet meer noodgedwongen buitenshuis beleefd hoefde te worden.

Desalniettemin bleven de urinoirs nog geruime tijd populair voor vluchtige seksuele contacten. In 1965 waren er in heel Amsterdam bijna 200 krullen, waarvan ca. 80 in de binnenstad. Ongeveer een kwart van alle krullen zal door homomannen als cruiseplek gebruikt zijn, meestal waren dat de ruimere dubbele exemplaren. Veel van de door homo's gebruikte urinoirs hadden kenmerkende bijnamen, zoals "De Tweeling" bij het vroegere Telegraaf-gebouw aan de Nieuwezijds Voorburgwal en "Delfts Blauw" voor het urinoir onder het wachtgebouw naast de Munttoren.

ubbele krul met afdakje op de Keizersgracht bij de Nieuwe Spiegelstraat (foto: BMA)

Dubbele krul

Een van de drukstbezochte homo-ontmoetingsplekken was de dubbele krul op de hoek van de Keizersgracht en de Nieuwe Spiegelstraat, die echter in 1989 wegens bezuinigingen werd afgebroken. Na protest door het COC werd hij weer teruggeplaatst, maar veel homo's kwamen er daarna niet meer op af. Een andere populaire krul was het moderne exemplaar van terrazobeton uit de jaren vijftig dat aan de Amstelveenseweg bij het Vondelpark stond. In 1991 werd ook deze door de gemeente gesloten, onder meer vanwege de overlast door junks.

In 1980 werden nog ongeveer 40 krullen voor het cruisen gebruikt, maar tien jaar later waren 25 daarvan weggehaald, dichtgetimmerd of vervangen door een onaantrekkelijke enkele krul. Eind jaren 90 was het cruisen bij deze urinoirs zo goed als verdwenen.

Homogeschiedenis

Momenteel zijn er nog 39 krullen in Amsterdam en naar het schijnt is het de bedoeling dat die allemaal vervangen worden door de nieuwe toilethokjes. Hoewel deze zonder meer hygiënischer en inclusiever zijn, is het te hopen dat er vanwege hun rol in de homogeschiedenis toch nog enkele van de oude plaskrullen behouden zullen blijven, op z'n minst het exemplaar dat bij het Homomonument aan de Westermarkt staat.

<https://www.gaykrant.nl/2020/02/06/het-einde-der-plaskrullen/>